

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Imomov Asliddin Abdurazoqovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti o'qituvchisi

Anatatsiya: Pedagogika fani taraqqiyotining so'ngi bosqichida qo'lga kiritilgan yangiliklar juda ko'p bo'lishiga qaramasdan, oldingilaridan keskin farq qiladigan, pedagogik faoliyatni keskin o'zgartirishni taqoza etadigan yangilik – bu pedagogik jarayonni texnologik asoslarda yo'lga qo'yishdan iboratdir. O'tgan asrning 50-60 yillarida dunyodagi rivojlangan mamlakatlarda an'anaviy ta'lim tizimidan qoniqmaslik, mazmun-mohiyat jihatidan butunlay yangi, bilim berish va aqliy kamolotga erishishning ilmiy asoslangan tizimini yaratishga intilash kuchaydi.

Kalit so'zlar: Bu harakatlarning natijasi sifatida hamkorlik pedagogikasi, bunyodkorlik va ijodkorlik pedagogikasi, ta'lim jarayonini optimallashtirish.

ВАЖНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Аннотация: Несмотря на многочисленные нововведения, достигнутые на последнем этапе развития педагогической науки, нововведением, резко отличающимся от предыдущих и требующим радикальных изменений в педагогической деятельности, является создание педагогического процесса на технологической основе. В 50-х и 60-х годах прошлого века усилилось недовольство традиционной системой образования в развитых странах мира, и возросло стремление к созданию совершенно новой, научно обоснованной системы передачи знаний и достижения интеллектуальной зрелости.

Ключевые слова: В результате этих усилий – педагогика сотрудничества, творческая и инновационная педагогика, а также оптимизация образовательного процесса.

THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS

Abstract: Despite the numerous innovations achieved in the latest stage of pedagogical science's development, one innovation that stands in stark contrast to previous ones and requires radical changes in teaching is the creation of a technologically based teaching process. In the 1950s and 1960s, dissatisfaction with the traditional education system in developed countries grew, and the desire to create a completely new, scientifically based system for knowledge transfer and the achievement of intellectual maturity increased.

Key words: The result of these efforts is collaborative pedagogy, creative and innovative pedagogy, and optimization of the educational process.

O'zbekistonda zamonaviy pedagogik texnologiyalar haqida dastlabki tadqiqotlar va ilmiy yondoshuvlar 1990 yillarda paydo bo'ldi. Mustaqillikka erishgandan keyingi davrlarda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ilmiy-nazariy asoslari o'rganilish bilan birga, O'zbekiston sharoitiga mos keladigan variantlari ishlab chiqildi. Ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga tadbiq etish dastavval tajriba sifatida va keyinchalik, ta'limning samarali tizimi shaklida joriy etildi.

O'zbekistonda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ilmiy-nazariy asoslarini ishlab chiqishda N.Azizxo'jayeva, F.Avliyov, H.abdulkarimov, J.Yo'ldoshev, M.Ochilov, N.Sayidahmedov, E.G'oziyev, O'.Tolipov, B.L.Faberman, S.Og'ayev, H.Qarshiboyev, Ch.Mirzayev va boshqalar samarali faoliyat yuritdilar. Ularning tadqiqotlari asosida umumiy ta'lim maktablarida, akademik lisey va kasb-hunar kollejlari, oliy o'quv yurtlari va malaka oshirish tizimi muassasalarida pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanib kelinmoqda.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mohiyati haqida so'z borganda, avvalo uning ta'rifiga aniqlik kiritish zarur deb hisoblaymiz.

Hozirgi paytgacha barcha talablarga javob beradigan, hamma tomonidan birdek qabul qilingan ta'rifning bo'lmaganligi sababli bir-biridan farq qiladigan qoidalar uchrab turadi. YUNESKO ma'qullagan ta'rif quyidagicha: «Pedagogik texnologiya – bu, ta'lim shakllarini optimallashtirish maqsadida texnik vositalar, inson salohiyati hamda ularning o'zaro ta'sirini inobatga olib, o'qitish va bilim o'zlashtirishning barcha jarayonlarini aniqlash, yaratish va qo'llashning tizimli metodidir»

Boshqa mualliflar tomonidan berilgan ayrim ta'riflarni e'tiboringizga havola etamiz:

«Pedagogik texnologiya – amaliyotga joriy etish mumkin bo'lgan ma'lum pedagogik tizim loyihasidir».

«Pedagogik texnologiya – oldindan belgilangan, loyihalashtirilgan o'quv-tarbiya jarayonini izchil amalga oshirishdir».

«Pedagogik texnologiya- ta'lim-tarbiyadan ko'zlangan maqsadga erishish uchun o'quv jarayonida qo'llaniladigan usullar, vositalar majmuidir».

Professor M.Ochilov yuqoridagi ta'riflarni tahlil qilgan holda quyidagi ta'rifni tavsiya etadi: «Pedagogik texnologiya – tizimli, texnologik yondoshuvlar asosida ta'lim shakllarini qulaylashtirish, natijasini kafolatlash va xolisona baholash uchun inson salohiyati hamda texnik vositalarning o'zaro ta'sirini inobatga olib, ta'lim maqsadlarini oydinlashtirib, o'qitish va bilim o'zlashtirish jarayonlarida qo'llaniladigan usul va metodlar majmuidir»

Barcha ta'riflarda pedagogik texnologiyalarning ma'lum bir qirralari aks etganligi aniq-oydin sezilib turadi. Shuning uchun ham bizning tasavvurimizda pedagogik texnologiya haqida hosil bo'lgan tushunchalar; ta'lim jarayonini har tomonlama mukammal loyihalashtirish, aniq maqsadlar qo'yish va ularga

erishishning kafolatlanganligi, bunda inson salohiyatining ta'lim vositalari, qoida va metodlarning uyg'unlashuvi hamda eng maqbul shakllarda amalga oshuvining tizimli holatidan iboratdir. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilim beruvchini (o'qituvchi) va bilim oluvchini (o'quvchi) ta'lim jarayonida faol bo'lishini, ongini batamom o'zlashtirayotgan o'quv materialiga qaratishni taqoza etadi. O'qituvchi, ayniqsa ta'lim mazmunini texnologik loyihaga aylantirish jarayonida, o'ta chuqur bilimga ega bo'lishi, eng kichik detallargacha e'tiborida saqlashi va ularni loyiha mazmuniga kiritishga erishmog'i darkor. O'quv materialini texnologik loyihaga aylantirish qanday tartibda bo'ladi, qanday qoidalarga amal qiladi, nima bilan boshlanib, nima bilan yakunlanadi, degan savollar paydo bo'lishi tabiiy. Biz quyida pedagogik texnologiya loyihasi tarkibiy qismlari haqida ma'lumot bermoqchimiz.

Loyiha o'rganiladigan mavzuning nomidan boshlanadi. Mavzuning mazmuni asosiy savollarga bo'linadi. Savollar mavzu ichidagi tugallangan fikrlarda va keyingisidan ma'lum darajada farqlanadigan tushunchalarni qamrab oladi.

Savollar sun'iy tarzda ko'paytirilmasligi va kamaytirilmasligi kerak. Bu yerda loyihalashtiruvchining bilimi va mahorati katta rol o'ynadi.

Mavzu asosiy savollarga bo'lingandan keyin loyihaning ikkinchi elementi, ya'ni tayanch tushuncha va iboralar yozib chiqiladi. Mazkur mavzu uchun ahamiyatli bo'lgan asosiy tushunchalar alohida-alohida qayd etiladi. Ularning ma'nosi mazmunning ichida izohlanadi. Lekin bilim oluvchi tayanch tushunchalarni mazmunningboshida ko'rib, nimalarga e'tiborini qataish kerakligini bilib oladi.

Loyihaning uchinchi elementi maqsadlar tizimi hisoblanadi. Bu yerda har bir asosiy savol uchun alohida maqsadlar qo'yiladi. Avvalo o'qituvchining maqsadlari (ta'limning, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi) va bilim oluvchilarning maqsadlari (identiv o'quv maqsadlari) ketma-ketlikda aniq belgilanib chiqiladi.

Bilim oluvchilar uchun qo'yiladigan maqsadlar identiv o'quv maqsadlari yoki o'quvchilarning mashg'ulot davomidagi o'quv vazifalari deb ham ataladi. Bilim oluvchilarning o'quv vazifalari aniqlanganidek pedagogik texnologiyalarning yana bir qoidasiga amal qilinadi.

Pedagogika va psixologiya fanlari o'quvchilar tomonidan bilim asoslari o'zlashtirilganda to'rtta bilim egallash darajalarini ilmiy asoslaganlar. Birinchi o'rinda bilish- tushunish darajasi turadi. Bunda bilim oluvchining ongiga asosiy tushuncha va ma'lumotlar yetkazib beriladi. Sezgi va idrok asosidagi dastlabki, yuzaki bilimlar tarkib topadi.

Ikkinchi bosqich reproduktiv daraja hisoblanib, o'quvchi tomonidan qabul qilingan axborot va ma'lumotlar esga olinadi, esda saqlanadi, kerak bo'lganda qayta esga tushuriladi. So'zlab berish, aks ettirish, qayta ifodalash kabi ta'limiy vazifalar bajariladigan bo'ladi. Bu darajada o'quvchi ongida aniq tasavvurlar hosil bo'ladi.

Bilim egallashning uchinchi darajasi produktiv, ya'ni samarali daraja hisoblanadi. Bunda o'quvchi o'zlashtirgan bilimlar asosida ko'nikma va malakalarga ega bo'lgan, ularni amaliyotda qo'llay oladigan va tegishli natijalarni qo'lga kiritadigan bo'lishadi.

Jismoniy tarbiya tili bilan aytganda sport mahorati va madaniyati shakllangan holat tushuniladi.

Bilim olishning eng yuqori darajasi ijdiy o'zlashtirish hisoblanadi. O'quvchi oldingi uch boskich darajasiga erishgan va egallagan bilimlarni boyitish, takomillashtirish, o'zgartirish, o'zining nuqtayi nazariga ega bo'lishi, tanqidiy baholay olish darajasiga erishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.S.Salomov, F.A.Kerimov Jismoniy tarbiyada pedagogik texnologiyalar Toshkent – 2008
2. Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh.X. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Farg'ona, 2001.
3. Yu.M.Yunusova "Fizicheskoy kulture v shkole" -2003 y